

Френсіс
Скотт Фіцджеральд
Тиха місцина

Харків
«ФОЛІО»
2026

I

БЕЗІЛ ТА КЛЕОПАТРА

I

Будь-яке місце, де вона з'являлася, ставало для Безіла чарівним і дивовижним, хоча сам він про це не здогадувався. Він вважав, що привабливість була особливістю цих місць, і згодом звичайнісінька вуличка чи навіть назва якогось міста ще довгий час могли раптом огорнути його знайомим світлом, відлунювали у вухах, наповнюючи душу захопленням. Її присутність його поглинала, а все, що відбувалося навколо — тьмяніло; ось чому її відсутність ніколи не залишала навколо нього порожнечу, а радше, змушувало шукати її в примарних кімнатах і садах, на які він ніколи не зважав.

Цього разу він, як завжди, бачив лише її обличчя, її прекрасні губи, які виражали будь-яке щире чи вдаване почуття... — ох, ці безцінні губи!.. — і її саму: свіжу, мов персик, і шістнадцятирічну, анітрохи не старшу! Він майже не помічав, що діється на пероні та зовсім не підозрював, що вона кинула погляд на юнака, який стояв нього за спиною, і відразу закохалася! Прямуючи до автомобільної стоянки, вона вже зачаровувала незнайомця, дарма що голосок її звучав для Безіла і вона до нього навіть прилинула, схопивши за руку.

Коли б Безіл помітив того юнака, який зійшов із потяга, він би лише поспівчував йому, так само як жителям убогих сіл, повз які пробігав поїзд, або попутникам; адже всі вони, на жаль, не виїжджали через два тижні вчитися до Єля, і не у них попереду було аж три дні в місті, де перебувала сама міс Ерміні Гілберт Лабус Бібл! Усі ці бідолахи здавалися йому безнадійно-обмеженими й викликали легке презирство.

Безіл приїхав сюди погостювати через те, що тут перебувала Ерміні Бібл.

Місяць тому, сумного вечора напередодні свого від'їзду з рідного міста Безіла на заході країни, вона сказала йому, вклавши у свій впевнений голос всі можливі обіцянки:

— Якщо є в тебе у Мобілі є знайомий, то напросися до нього в гості, на той час там перебуватиму я.

Він скористався цією ідеєю. І ось тепер, коли зусібіч його обволікало м'яке, незнайоме повітря Півдня, від хвилювання йому здалося, що автомобіль Товстуну Гаспара чкурнув зі стоянки, тільки-но вони всілися на сидіння. З узбіччя донісся несподівано голос:

— Вітаю, Бессі Белл. Вітаю, Вільяме. Як поживаєте?

Незнайомець, рослий і худорлявий, був приблизно на рік старшим за Безіла. На ньому був білий полотняний костюм та панاما, з-під якої сяяв палкий непохитний погляд жителя Півдня.

— О, Малюк Ле-Мойн! — вигукнула міс Чівер. — Коли ти встиг повернутися додому?

— Тільки-но, Бессі Белл. І відразу ж побачив тебе, прекрасну і чудову, і не зміг утриматися, щоб не підійти ближче і не розглянути уважніше!

Його представили Мінні та Безілу.

— Підкинути тебе, Малюку? — запитав Товстун, якого насправді звали Вільям.

— Ну, не знаю, — вагався Ле-Мойн. — Дякую, звісно, але мене мають зустріти на машині.

— Та годі, заскакуй!

Ле-Мойн кинув сумку поверх валізи Безіла і з ввічливими формальностями втиснувся на задньому сидінні. Безіл спіймав погляд Мінні, та швиденько усміхнулася, немов кажучи: «Нічого доброго, та невдовзі все минеться».

— Ви, міс Бібл, часом, не з Нового Орлеану? — запитав Ле-Мойн.

— Саме так.

— Бо я тільки-но звідти, й мені розповідали, що їхня найвідоміша серцеїдка зараз гостює тут, а її шанувальники один

за одним стріляються прямо на вулицях. Саме так! Там ні пройти ні проїхати, тому мені інколи доводилося допомагати їх збирати...

«Ліворуч, напевно, Мобільська затока, — подумав Безіл. — Там місячна доріжка, як завжди на Півдні, а на березі чорні вантажники з порту співають «До Мобілу, до Мобілу»... Обабіч дороги в м'якій тіні густого яскравого плюща ховалися будинки; балкони покривалися сітчастими кринолінами, а із зарослих садків вечорами долинали звуки гітар.

Було доволі тепло; голоси звучали розмірено, адже знайшовся б час поговорити про все на світі — і навіть голос Мінні, що відповідав на базікання юного незнайомця, лунав повільно і ліниво; Безіл раніше ніколи не вбачав у ній уродженку Півдня. Автомобіль пригальмував біля великої брами, за якою крізь рясні дерева виднівся пофарбований у жовтий колір будинок. Ле-Мойн вийшов.

— Щиро сподіваюся, що вам обом тут сподобається! Я, з вашого дозволу, зроблю кілька візитів і намагатимусь, щоб ви отримали якомога більше задоволення від перебування у нас. Бажаю вам добре провести день!

Коли вони від'їхали від далі, Бессі Белл з усмішкою поглянула на Мінні:

— Ну, що я тобі говорила? — мовила вона.

— Я ще на пероні здогадалася! Ще до того, як він підійшов до машини! — сказала Мінні. — Як відчувала, що це він.

— Він доволі гарний, еге ж?

— Так, неймовірно гарний, — відповіла Мінні.

— Зазвичай він товаришує зі старшими...

Безіл зауважив, що ця зайва балаканина затягнулася. Зрештою, цей юнак-південець із глибинки був просто мешканцем цього містечка; якщо до цього додати ще й те, що він товаришував із компанією, що старша, то про його існування не варто було настільки наполегливо згадувати.

Але раптом до нього повернулася Мінні та мовила:

— Безіле! — вона заклично вигнулася і скромно склала руки на колінах, ніби в очікуванні; ці жести щоразу викликали в його серці хвилювання. — Я обожнюю твої листи.

— Могла б хоч раз мені відповісти.

— У мене ні хвилики вільної не було, Безіле! Я їздила в гості Була в Чикаго, а потім до Нешвілу. Я навіть вдома не була. — Вона почала говорити дещо тихіше. — Тато з мамою розлучаються, Безіле. Уявляєш, який жах?

Його це вразило, проте через якийсь час він звикнувся із цією думкою, однак йому стало вельми шкода Мінні; думка про розлучення з'єдналася в його свідомості з її романтичним образом і відтоді втратила для нього свій трагізм.

— Тому я тобі не писала. Але весь час думала про тебе. Ти мій найкращий друг, Безіле! Ти завжди мене розумієш...

У Сент-Полі вони попрощалися зовсім на іншій ноті. Тут у Безіла злетів з язика жакливий поголос, який він зовсім не мав наміру розголошувати.

— А хто такий цей Бейлі, з яким ти познайомилася в Лейк-Форест? — байдужим тоном поцікавився він.

— Базз Бейлі! — в її великих очах з'явився подив. — Він дивовижний танцюрист, доволі привабливий, однак ми просто друзі. — Вона насупилася. — Не інакше як Конні Дейвіс ширить чутки в Сент-Полі! Чесне слово: мені так набридли ці дівиці, які з ревностів або просто знічев'я сидять, б'ють байдики і перемивають кісточки всім, хто вміє добре проводити час!

Тепер він уже не сумнівався, що в Лейк-Форест щось відбулося; але йому вдалося приховати від Мінні гострий біль, що пронизав його.

— Ну годі, хто б казав! — Вона несподівано всміхнулася. — Адже всім відомо, що містерові Безілу Дюку Лі постійністю ще ніхто не дорікав!

Зазвичай такі натяки вважаються втішними, але цього разу тон був таким недбалим, майже байдужим, що занепокоєння Безіла посилилося, і раптово сталося те, що можна було порівняти лише з вибухом бомби.

— Не турбуйся щодо Базза Бейлі. Зараз моє серце цілком вільне і я ні в кого не закохана!

Не встиг він збагнути грандіозність цієї заяви, як машина зупинилася біля будинку Бессі Белл Чівер, і дівчата ринули на ганок, вигукнувши:

— Сьогодні ще побачимося!

Безіл машинально перебрався на переднє сидіння, ближче до свого приятеля.

— А ти там гратимеш у футбол, Безіле? У команді першокурсників? — запитав Вільям.

— Що? Ах, так, звісно — якщо складу два іспити. — Але в душі у нього не було жодних «якщо»; в житті для нього не було нічого важливішого.

— До команди першокурсників потрапити легко. До речі, цей Малюк Ле-Мойн, з яким ти зараз познайомився, восени вступає в Принстон. А до цього грав у команді Військового інституту Вірджинії, був там «ендом»¹.

— А звідки у нього це дурне прізвисько?

— Та його в родині так називали, ось і підхопили. — Після павзи він додав: — Він їх запросив сьогодні ввечері на танці в заміський клуб.

— Коли ж він встиг? — з подивом запитав Безіл.

— Ось так, встиг... Вони про це і говорили. Я хотів сам їх запросити, став поступово переводити розмову на цю тему, а він мене випередив, не встиг я і оком моргнути! — Він зітхнув, звинувачуючи себе в невдачі. — Ну добре. Принаймні побачимося з ними там.

— Безумовно, яка різниця, хто їх запросив. — промовив Безіл.

Проте хіба це Товстун був винен? Хіба не могла Мініні сказати у відповідь: «Але ж Безіл заради мене приїхав сюди здалеку, і першого вечора я, звичайно, мушу бути з ним!».

Що ж трапилося? Місяць тому, в тьмяно освітленому і гучному приміщенні Центрального вокзалу Сент-Пола, вони зайшли за багажний візок — і її очі говорили: «Ще!». До самого кінця, поки вона не зникла в клубах пари за ва-

¹ Енд — в американському футболі один із гравців-лайнменів, який може приймати м'яч. — Тут і далі прим. ред.

гонним вікном, вона належала йому — такі речі не підвладні свідомості, вони підвладні лише почуттям.

Безіл був спантеличений. Усе це було зовсім не схоже на Мінні, яка, попри властивий їй блиск популярності, завжди відрізнялася добротою. Він став думати, чи не образило чи її що-небудь в його листах, і почав шукати у себе нові недоліки. Можливо, сьогодні вранці він повадився не так, як їй подобається? Веселий настрій, з яким він приїхав, раптом кудись випарувався.

Та під час гри в теніс у другій половині дня Мінні знову була такою, як завжди: вона захоплювалася його ударами, а одного разу, коли вони обоє опинилися біля сітки, вона раптово поплескала його по руці. Однак після гри, коли компанія насолоджувалася лимонадом на широкій, затіненій веранді будинку Чіверів, їм не вдалося ні на хвилю побути наодинці. А коли разом поверталися з корту, невже Мінні навмисно сіла попереду, поруч з Товстуном? Того літа вона так і норовила залишитися з ним наодинці — під будь-яким приводом. Переодягаючись, щоб їхати на танці в замський клуб, він картався невиразним передчуттям катастрофи.

Клуб містився в невеличкому видолінку; гілля верб майже цілком його приховало, а на їхні чорні силуети донизу химерними плямами скрапувало сяйво круглолицього місяця. Тільки-но вони припаркувалися, як із вікон долинула улюблена мелодія Безіла «Китайський квартал»¹, і її ноти, мов ельфи, розсипалися галявиною. Його серце почало битися в шаленому ритмі, перехопило подих; пульсивна тропічна темрява обіцяла романтичні, бажані пригоди. Проте, опинившись тут, Безіл відчув себе маленьким і безсилим, щоб насолодитися омріяним блаженством. Танцюючи з Мінні, він ніяковів від того, що нав'язує їй своє тлінне єство в цій казковій країні, де незнайомі фігури щохвилини досягли в його очах дедалі виразнішої величності та шарму. Він став би тут королем, якби вона пригорнулася до нього й прошепотіла ніжні слова, та вона лишень мовила:

¹ «Китайський квартал» — хіт 1906 року в стилі регтайм; музика Жана Шварца, слова Вільяма Джерома.

— Тут чудово, Безіле, еге ж? Чи є щось на світі дивовижніше?

Стоячи серед чоловіків, які не танцювали, і розмовляючи з Ле-Мойном, Безіл відчув щось на кшталт ревностів і якусь незнайому боязкість. Довгов'яза фігура, що наполегливо нависала над Мінні під час танцю, викликала у нього роздратування, але жодної неприязні до нього він не відчував, а розважливі зауваження, якими Ле-Мойн обмінювався дівчатами, які проходили повз, його навіть потішали.

Безіл і Вільям Гаспар, а з ними Бессі Белл і Мінні виявилися тут наймолодшими, і вперше в житті Безілу відчайдушно захотілося подорослішати, позбутися надмірної вразливості та надмірних вражень. Тремтячи від кожного аромату, погляду чи мелодії, він пристрасно жадав стати досвідченим й спокійним. Невдоволений собою, він відчував, як на нього місячним сяйвом виливається світ краси, як тисне на нього, змушуючи його то зітхати, то затамовувати подих, — а сам він безпорадно борсається в щедротах юності, за які сотні дорослих, не замислюючись, віддали б кілька років свого життя.

Наступного дня Безіл побачився з нею у світі, який знову стиснувся до звичної реальності, надавши речам буденного вигляду, але чогось усе-таки в ньому бракувало, й він ніяк не міг змусити себе жартувати й веселитися. Це видавалося б, ніби хоробрість після битви. Адже саме таким йому належало бути вчора ввечері! Вони вчотирьох, але не парами, вирушили в центр міста, у фотоательє, щоб забрати фотографії Мінні. Безілу сподобалася одна фотографія, на яку не зважали інші — йому здалося, що на ній Мінні виглядала як тоді, в Сент-Полі, тому він замовив надрукувати дві штуки — одну для неї, а другу для себе; картку повинні були надіслати йому до Єля.

Увесь цей день Мінні була якоюсь розсіяною, щось тихенько наспівувала, але, коли вони після прогулянки повернулися до будинку Чіверів, вона буквально злетіла східцями, почувши телефонний дзвінок. Через десять хвилин дівчина вийшла насупленою і похмурою, і Безіл випадково почув, як вона коротко мовила подрузі:

— Він не зможе.

— ...Шкода!..

— ...повернеться лише в п'ятницю.

Це могло означати лише одне: Ле-Мойн поїхав і вона втратила спокій! Тієї ж миті, не в змозі терпіти розчарування, він із жалюгідним виглядом підвівся та запропонував Вільяму їхати додому. На його подив, у нього на руці миттєво опинилася рука Мінні, яка намагалася його затримати:

— Почекай, Безіле! Адже я з тобою відтоді, як ти приїхав, жодної хвилини не побула!

Він сумно всміхнувся:

— Невже ти помітила?

— Безіле, не кажи дурниць! — Вона закусил губу, ніби образилася. — Ходімо посидимо на гойдалках.

У його душі раптом засіяв промінь надії та щастя. Її ніжна посмішка, яка, здавалося, йшла з глибини юного серця, заспокоювала, і він із вдячністю впивався її побрехеньками, мов джерельною водою. Призахідне сонце торкалося її щік неземним сяйвом — яке він не бачив на них раніше, — тим часом дівчина мовила, як вона не хотіла приймати запрошення Ле-Мойна й що вона засмутилася й образилася, коли Безіл до неї навіть не підійшов на танцях.

— Тоді, прошу тебе, Мінні, — благальним тоном промовив він, — дозволь мені хоч раз тебе поцілувати!

— Але ж не тут, дурнику! — вигукнула вона.

— Тоді ходімо на хвилину в альтанку...

— Безіле, це неможливо! Нас побачать Бессі Белл та Вільям. Либонь, іншим разом.

Безіл розгублено втупився в неї, не розуміючи, вірити чи не вірити, і вона негайно змінила тему:

— Безіле, я навчатимуся в школі міс Бічер. Всього кілька годин їзди від Нью-Гейвену. Ти зможеш до мене приїхати вже цієї осені. Один недолік: я чула, що зустрічатися там можна з гостями лише в зашкленних кімнатах, на кшталт оранжерей. Жах якийсь, чи не так?

— Так, жах, — щиро погодився він.

ЗМІСТ

I. Безіл та Клеопатра.....	3
II. Розповіді про Жозефіну.....	29
Перша кров.....	29
Тиха місцина.....	51
Жінка з досвідом.....	75
Історія про снобів.....	99
Вигоріла.....	127
III. Розповіді про Гвен.....	148
Нівроку.....	148
У будинку.....	169